

Vergaderjaar 2022–2023

36 200 V

**Vaststelling van de begrotingsstaat van het
Ministerie van Buitenlandse Zaken (V) voor het
jaar 2023**

Nr. 66

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 19 december 2022

Hierbij bied ik u aan het verslag van de Ministeriële Raad van de OVSE van 1 en 2 december 2022.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
W.B. Hoekstra

VERSLAG VAN DE MINISTERIËLE RAAD VAN DE OVSE VAN 1 EN 2 DECEMBER 2022

Op 1 en 2 december jl. vond in Łódź (Polen) de Ministeriële Raad van de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) plaats. De Minister van Buitenlandse Zaken nam deel aan deze Ministeriële Raad.

De ministeriële bijeenkomst stond vrijwel geheel in het teken van de oorlog in Oekraïne, waarbij een grote meerderheid van de deelnemende staten uitgesproken was in het veroordelen van de Russische agressie en de noodzaak van *accountability*.

Sinds de Russische inval in Oekraïne hanteert het Poolse voorzitterschap een «*no business as usual*» beleid. Onder de huidige omstandigheden is het moeilijk om consensus te bereiken. De focus van het werk van de OVSE ligt sinds 24 februari jl. op Oekraïne en het belang om bestaande afspraken te implementeren. Er werden op deze Ministeriële Raad geen formele besluiten genomen. Tijdens de Ministeriële Raad werd het blijvende belang van de organisatie als platform voor dialoog en diplomatie breed onderschreven.

En marge van de Ministeriële Raad heeft de Minister van Buitenlandse Zaken met meerdere Ministers van de aanwezige landen en hoogwaardigheidsbekleders bilaterale gesprekken gevoerd.

Rusland-Oekraïne

Tijdens de plenaire vergadering spraken 66 delegaties, meestal bij monde van de Minister van Buitenlandse Zaken. Rusland was vertegenwoordigd op het niveau van de Permanente Vertegenwoordiger bij de OVSE. De oorlog in Oekraïne vormde in vrijwel alle interventies het belangrijkste onderwerp. In de verklaringen waren de bekende scheidslijnen tussen oost en west van Wenen minder zichtbaar dan in voorgaande jaren. Veel sprekers vroegen nadrukkelijk aandacht voor de humanitaire gevolgen van de oorlog en onderstreepten het belang van *accountability* voor oorlogsmisdaden, waarbij ook de mogelijkheid van de oprichting van een speciaal tribunaal om de Russische agressie te berechten werd genoemd.

Rusland stond tijdens deze Ministeriële Raad duidelijk geïsoleerd. Geen enkele deelnemende staat sprak steun uit voor de Russische invasie van Oekraïne.

Veel aandacht ging ook naar de impact van de oorlog op het huidig functioneren en de toekomst van de OVSE. Rusland stond volledig geïsoleerd in zijn gebruikelijke narratief dat we de huidige situatie in de OVSE aan de opstelling van Oekraïne en het Westen te danken hebben. Vrijwel alle deelnemende staten, waaronder Nederland, waren uitgesproken in de veroordeling van de Russische agressie en benadrukten dat de principes waarop OVSE is gestoeld (zoals neergelegd in de Slotakte van Helsinki Act en het Handvest van Parijs) niet herschreven, maar gerespecteerd moeten worden. Een aantal delegaties riep daarnaast op om oplossingen te vinden voor de meest urgente problemen, waaronder het door Rusland geblokkeerde OVSE-budget, de verlenging van mandaten van OVSE-veldmissies en de invulling van het voorzitterschap in 2024 (de kandidatuur van Estland voor 2024 werd door Rusland en Belarus geblokkeerd). Er werd breed steun en waardering uitgesproken voor de onafhankelijke OVSE-instellingen *Office for Democratic Institutions and Human Rights* (ODIHR), *Representative on Freedom of the Media* (RFoM) en de *High Commissioner on National Minorities* (HCNM)

en voor de veldoperaties¹, die ondanks de oorlog in Oekraïne en de afwezigheid van consensus over het OVSE-budget hun werk blijven doen. Tevens werd door veel landen het belang van het voortbestaan en versterken van de organisatie benadrukt.

Nederlandse interventie

Nederland sprak een scherpe veroordeling van de Russische agressie in Oekraïne uit en benadrukte de voortdurende Nederlandse steun voor Oekraïne. Nederland draagt 1 miljoen euro bij aan het nieuwe Steunprogramma voor Oekraïne van de OVSE, waarmee projecten gericht op het lenigen van noden van de burgerbevolking en het versterken van de sociale en democratische weerbaarheid van Oekraïense instellingen en maatschappelijk middenveld worden gefinancierd. Daarnaast onderstreepte Nederland het belang van *accountability* en verwees naar de recente veroordeling van drie daders voor het neerhalen van MH17.

De derde dimensie van de OVSE (democratie, mensenrechten en fundamentele vrijheden) is een integraal deel van het OVSE-veiligheidsconcept. Respect voor mensenrechten en vrijheden, gendergelijkheid en de rechtsstaat zijn een voorwaarde voor een gezonde samenleving. Nederland verwelkomde daarom het initiatief van het Poolse voorzitterschap om een alternatief voor de door Rusland geblokkeerde *Human Dimension Implementation Meeting* (HDIM) te organiseren.

Conform de motie van het lid Jasper van Dijk over alternatieve vormen van besluitvorming binnen de OVSE² moedigde Nederland het Poolse voorzitterschap en de SG van de OVSE aan oplossingen te blijven vinden om activiteiten van de OVSE gaande te houden ondanks de vele Russische blokkades. Nederland sprak steun uit voor de onafhankelijke instellingen van de OVSE en onderstreepte het belang om de beginselen van de Helsinki-akkoorden te behouden, ook met het oog op de toekomst. Het voorzitterschap van de OVSE zal per 1 januari 2023 worden overgenomen door Noord-Macedonië.

Accountability

Naast de plenaire aandacht voor *accountability* vond er met Nederlandse steun een side-event en marge van de Ministeriële Raad plaats met de titel *Joint Actions for Ending Russia's Impunity and Delivering Justice for Victims*, voorgezeten door Oekraïense Minister van Buitenlandse Zaken Kuleba. Diverse sprekers riepen op tot *accountability* voor oorlogsmisdaden, onder andere door middel van steun aan internationale hoven (met name het Internationaal Strafhof en het Internationaal Gerechtshof), rapporten van het OVSE Moskou Mechanisme en het sturen van onderzoeksteams. Door een aantal landen werd expliciet steun uitgesproken voor het oprichten van een agressietribunaal.

Nederland steunt het idee van een agressietribunaal in Den Haag, mits er brede internationale politieke en financiële steun is en er geen afbreuk wordt gedaan aan de werkzaamheden van het Internationaal Strafhof.

¹ <https://www.osce.org/where-we-are>.

² Kenmerk 36 200 V, nr. 28.

Bijeenkomst met mensenrechtenverdedigers uit Rusland

Traditiegetrouw sprak de Minister van Buitenlandse Zaken en marge van de Ministeriële Raad met mensenrechtenverdedigers en -organisaties uit de OVSE-regio, ditmaal uit Rusland. De organisaties houden zich onder andere bezig met het (juridisch) bijstaan van activisten en dissidenten, het monitoren van eerlijke rechtsgang en bevorderen van gerechtigheid, het ontcrachten van desinformatie vanuit de Russische regering en het documenteren van mensenrechtenschendingen.

Voor mensenrechtenorganisaties en maatschappelijk middenveld is in Rusland in afnemende mate ruimte. Sinds de Russische inval in Oekraïne staan de organisaties dusdanig onder druk dat de aanwezige mensenrechtenverdedigers en veel van hun collega's noodgedwongen Rusland zijn ontvlucht om hun werk vanuit het buitenland voort te zetten. De recente aanscherping van de *Foreign Agent*-wetgeving brengt het voortbestaan van deze organisaties nog verder in gevaar. Met het intimideren en uitsluiten van het maatschappelijk middenveld en het ontbreken van onafhankelijke media kunnen mensenrechtenschendingen steeds minder aan de kaak gesteld worden.

De Minister sprak grote waardering en steun uit voor het moedige werk en de vasthoudendheid van de aanwezige mensenrechtenverdedigers en hun collega's, en gaf aan zich hard te blijven maken voor mensenrechten in Rusland en daarbuiten.

Armenië-Azerbeidzjan

Naast de oorlog in Oekraïne werd er tijdens en rondom de ministeriële bijeenkomst gesproken over het conflict tussen Armenië en Azerbeidzjan. In de bilaterale gesprekken die de Minister van Buitenlandse Zaken voerde met zijn collega's uit Armenië en Azerbeidzjan heeft hij het belang van het sluiten van een vredesakkoord benadrukt. Daarbij herbevestigde hij de Nederlandse steun voor het EU-bemiddelingsproces o.l.v. de voorzitter van de Europese Raad, Charles Michel. Ook gaf Nederland aan vermeende schendingen van mensenrechten en het internationaal humanitair oorlogsrecht bilateraal en in Europees verband te blijven aankaarten. Hiermee geeft het kabinet invulling aan de motie van de leden Van der Plas en Eppink³ over een veroordeling van mensenrechtenschendingen in het conflict tussen Armenië en Azerbeidzjan.

³ Kamerstuk 21 501-20, nr. 1854.